Populärast Historia

UPPLAGA 06
Juni 2024

Med bildspel

Innehåll

Franska Revolutionen

67 pages

Läs gratis

Marianne

Efter franska revolutionen blev Marianne, avbildad som en ung bondflicka eller Libertas, en symbol för den franska republiken. Äldsta belägget i Sverige är från år 1675. Namnet var fram till 1900-talet inte speciellt vanligt och kom därför inte med i 1901 års almanacka.

Franska revolutionen inleddes med stormningen av Bastiljen den 14 juli (numera Frankrikes nationaldag) 1789 och avslutades med Napoleon Bonapartes statskupp 1799, Brumairekuppen. En annan uppfattning betraktar revolutionen såsom avslutad med Thermidorkrisen 1794 då de mest radikala revolutionära makthavarna störtades. Det är även möjligt att betrakta franska revolutionen som avslutad när Napoleon Bonaparte lät sig krönas till kejsare 1804, eftersom revolutionen härmed genomlöpt ett varv från monarki till kejsardöme.

Frankrikes motto "Frihet, jämlikhet, broderskap" (franska: Liberté, égalité, fraternité), officiellt antaget under den tredje franska republiken, har sina rötter i de slagord som associeras med den franska revolutionen och fick sin nuvarande form 1793

"Frihet, jämlikhet, broderskap" har sedan 1946 stått med i den franska konstitutionen.

Den 14 juli 1789 stormades Bastiljen och händelsen markerade starten på franska revolutionen. Vissa menar att Bastiljen upptog ett särskilt intresse hos revolutionärerna just på grund av dess symbolvärde som orättvisans och det juridiska godtyckets fängelse. Upptakten till stormningen var dock en helt annan.

Stadens befolkning var sedan flera dagar tillbaka orolig över att de utländska trupper som posterats runt Paris skulle komma att användas för att bekämpa revolutionen. En borgerskapets milis om 40 000-50 000 man hade bildats men saknade vapen. Efter flera försök lyckades man hämta ett mycket stort antal gevär och ett dussin kanoner från les Invalides. Milisen saknade dock fortfarande kulor och krut. Någon visste dock att båda delar förvarades i stor mängd i Bastiljen.
En delegation begav sig till fästningens guvernör, Bernard-René de Launay för att begära att han skulle lämna ut kulorna och krutet.

Bernard-René Jourdan de Launay, född 8 eller 9 april 1740 på Bastiljen, död 14 juli 1789 vid Place de Grève, var en fransk militär och Bastiljens sista guvernör.

Stormningen av Bastiljen

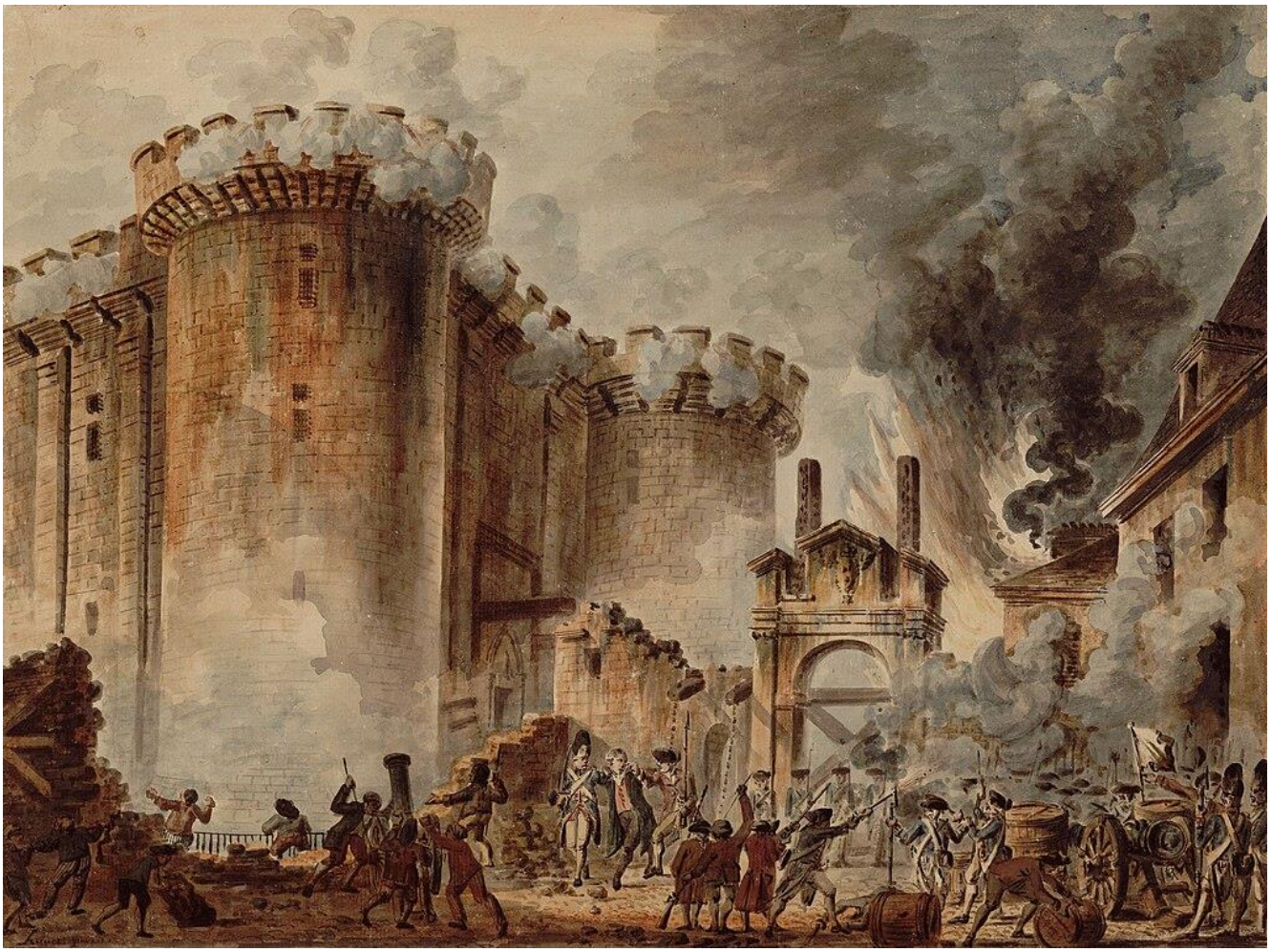

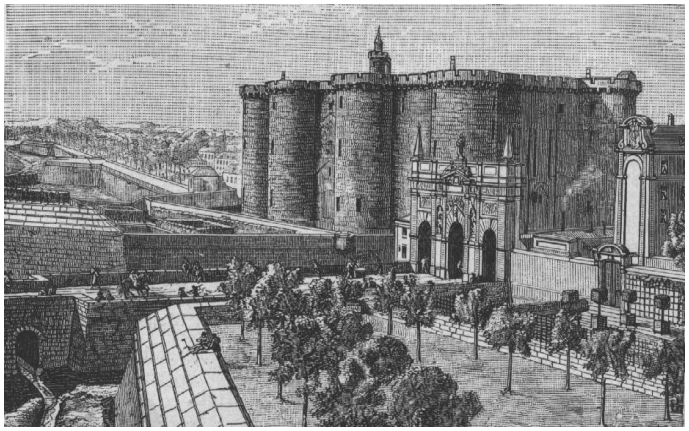

Först efter att ytterligare en delegation besökt Bastiljen och ett stort antal milismedlemmar samlats framför fästningen beordrade guvernören sina 32 schweiziska soldater och 82 krigsskadade veteraner att öppna eld. Ytterligare två delegationer mötte guvernören innan slutligen en före detta sergeant från schweizergardet placerade de tidigare på dagen överkomna kanonerna framför fästningen och siktade mot dess port och upphöjda vindbrygga. Porten gav vika för kanonssalvan och vid femtiden stormade slutligen folket Bastiljen.
de Launay och övriga officerare dödades efter kapitulationen, tillsammans med delar av besättningen. Två dagar senare började Bastiljen förstöras av en privat entreprenör på uppdrag av staden.

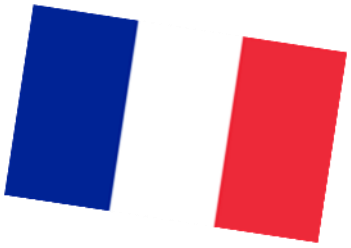

En stor andel av stenarna användes för att bygga Concordebron. Beslut eller önskningar om Bastiljens destruktion har dock noterats i stadens böcker redan 1784, alltså fem år tidigare. Historiekritiker menar att brev och texter från tidsperioden också visar att stormningen genomfördes av en relativt begränsad grupp revolutionärer utan något större blodbad eller bakomliggande plan. På det stora hela verkar folket varken ha fruktat eller hatat fästningen. Därmed, menar man, motsägs vittnesbörd från historieromantiker som vill skapa ett franskt nationalögonblick.

Frankrikes långsiktiga problem

Kungamakten i Frankrike var en absolut monarki som byggde på ett feodalt samhälle där kungen enligt traditionell föreställning hade fått sin enväldiga makt av Gud. Den katolska kyrkan hade stort inflytande, och de som tillhörde de högre ständen, präster och adel, var befriade från skatt och kunde även driva in skatter för eget ändamål.

Frankrikes skattebörda vilade helt på tredje ståndet som var bönder och borgare. Dessa var utestängda från statens ämbeten, vilka var förbehållna adeln. Frankrike hade också deltagit i dyra krig vilket ledde till höjda skatter. I England hade den industriella revolutionen gjort sitt intåg, men den franske kungen, Ludvig XVI, ville inte uppmärksamma eller acceptera de nya idéerna.

Samtidigt spreds upplysningsidéerna bland akademikerna inom borgarståndet och därmed tankar om att man skulle kunna införa en konstitutionell monarki och erövra rättigheter åt andra i samhället än kungen och adeln. Den gamla samhällsordningen, l'ancien régime, med en absolut kungamakt och feodala institutioner, hade under 1700-talet blivit alltmer föråldrad och ineffektiv. Skatterna var orättvist fördelade både klassmässigt och regionalt.

Den jättelika statsapparaten hade blivit ett självändamål för en privilegierad ämbetsmannaklass.

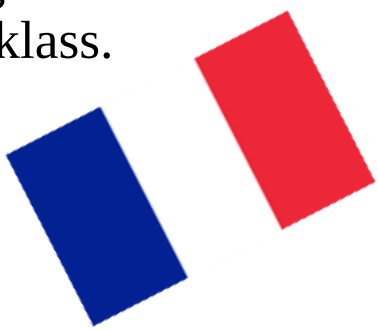

Det är dock svårt att passa in de olika aktörerna i enkla kategorier. Även inom det första ståndet fanns det många som ville få till ett systemskifte. Adeln var inte en homogen grupp, utan bland dem fanns det grupper som ville ha konstitutionell monarki och till och med republik. Bland borgarna fanns dessutom många som ägde mark under samma villkor som aristokratin, samtidigt som det fanns adelsmän som utan vidare kan betraktas som företagare med borgerlig livsstil. Även benämningar som "folket", "arbetarna" eller "bönderna" är av liknande skäl problematiska.

Det första ståndet är namnet på den grupp inom ståndsväsendet i europeisk historia som representerade de klerikala intressena, det vill säga intressen som tillhörde kyrkan, eller dess biskopar och präster, etc. I svensk historia motsvaras detta av prästeståndet.

1788 drabbades Frankrike av en missväxt som ledde till stigande livsmedelspriser, vilket gjorde att reallönerna för alla som fick sin lön i pengar sjönk drastiskt. Samtidigt gjorde en kris inom handeln och förlagsindustrin att arbetslösheten ökade. Efter det mycket dåliga skördeåret följde också en mycket hård vinter. Det gjorde att folk bröt sig in i hus och förråd för att skaffa mat och tak över huvudet. Dessutom hade den franska staten samma år hamnat i akut brist på pengar vilket tvingade Ludvig XVI att samtidigt som landet var i djup kris sammankalla generalständerna för att skapa ett fungerande beskattningssystem.

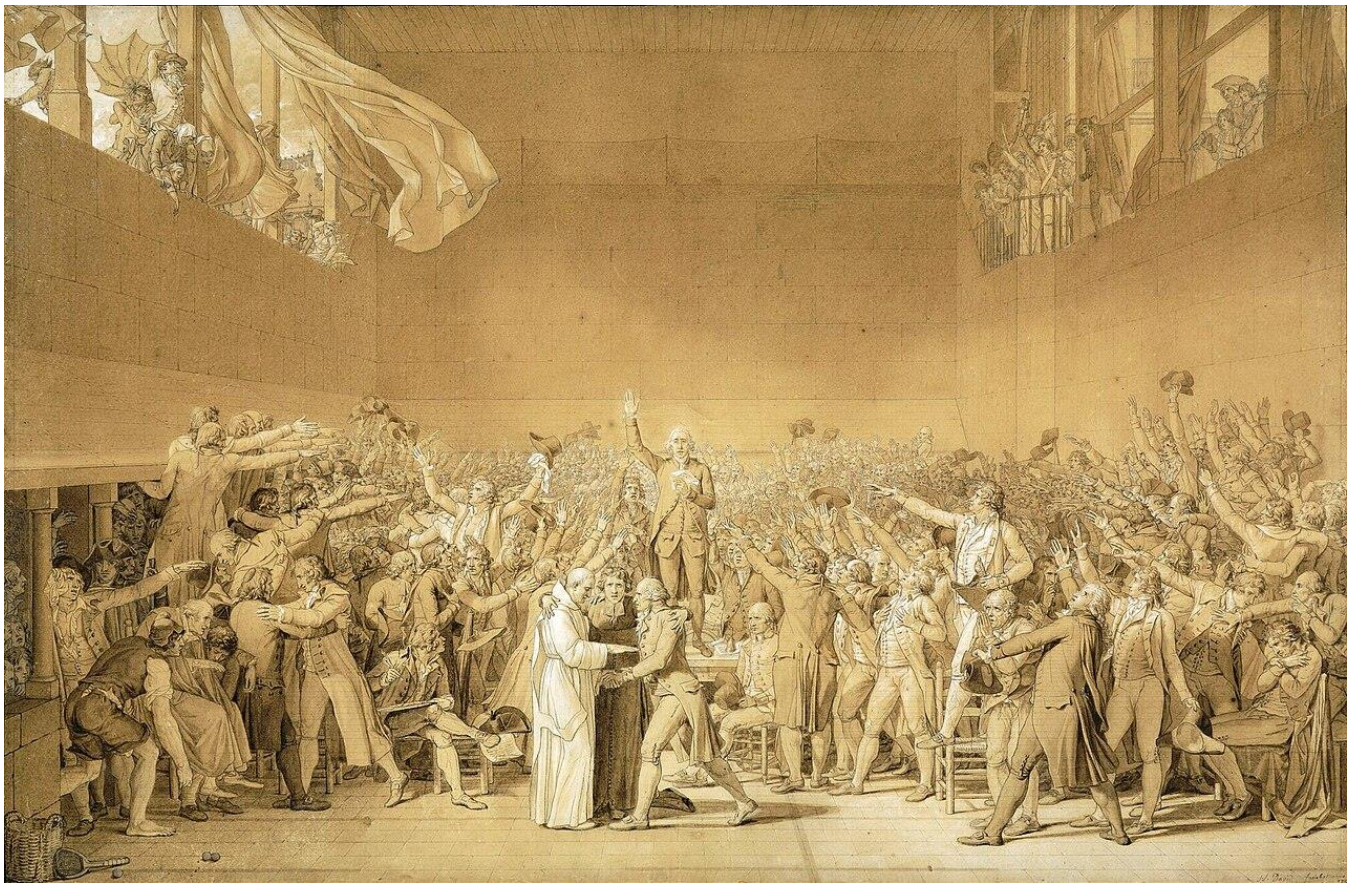

Ludvig XVI sammankallade ståndsriksdagen i sitt slott Versailles utanför Paris den 5 maj 1789. Den hade inte sammankallats sedan 1614. Avsikten var att skapa samtycke till nya skatter och åtgärder för att förbättra statens ekonomi som hade undergrävts av hovlivet och understödet till de amerikanska koloniernas befrielsekrig mot Storbritannien. De tidigare sammankallade två notabelförsamlingarna, bestående av högadeln, hade inte åstadkommit något resultat. Enligt lagen skulle stånden ha lika många representanter i riksdagen. Det tredje ståndet hade dock, i tron att man skulle rösta per capita, fått ett löfte att de skulle få sända 578 representanter (adeln fick 291 och prästerna 270). Men när ständerna hade församlats höll kungen och de första två stånden fast vid att man skulle rösta med en röst per stånd, vilket skulle göra att de behöll sin majoritet.

Eden i Bollhuset avser den högtidliga ed ledamöterna i den franska nationalförsamlingen svor den 20 juni 1789 att inte åtskiljas förrän de hade givit Frankrike en konstitution.

Eden svors under ledning av Jean Sylvain Bailly på ett sammanträde i en provisorisk lokal, ett bollhus avsett för bollspelet jeu de paume i Versailles, dit nationalförsamlingen hade tagit sin tillflykt efter att deras ordinarie sammanträdessal i Versailles hade stängts av kung Ludvig XVI.

Genom eden i Bollhuset skaffade sig nationalförsamlingen den motståndskraft som behövdes för att stå emot försöken från hovpartiet att upplösa församlingen. Händelsen har förevigats av bland andra Jacques-Louis David.

Redan från början hade personer lämnat första och andra ståndet för att sluta sig till den nyutropade nationalförsamlingen. Inom första ståndet hade lant- och församlingsprästerna mer gemensamt med det tredje ståndet än sitt eget och inom det andra ståndet fanns adelsmän som präglats av upplysningsidealen.

Därför kom antalet deputerade i nationalförsamlingen att ständigt stiga.

Då Pariskommunen och det nybildade Nationalgardet hade tagit kontrollen över Paris gav Ludvig med sig och gick med på flera av nationalförsamlingens krav. Församlingen arbetade vidare på att omorganisera Frankrikes administration liksom på konstitutionen och 1789 års deklaration om de mänskliga och medborgerliga rättigheterna vilken senare antogs den 26 augusti.

Nationalgardet skulle ursprungligen bestå av 12 000 frivilliga ur medelklassen, men ökades till 48 000, och därigenom blev det nödvändigt att i rätt väsentlig grad rekrytera från de lägre samhällslagren. Pressens makt blev allt större. Befriade från allt tvång sköt tidningar upp som svampar ur jorden – små, oansenliga blad men med stort inflytande på hundratusentals människor. Som den bästa tidningen gällde Camille Desmoulins Les révolutions de France et Brabant. Den överflyglades dock helt av Jean Paul Marats radikala L'Ami du peuple som började att ges ut den 12 september och fick ett stort inflytande. Pressen predikade motstånd mot varje myndighet och stegrade upprorsstämningen. Ännu rådde livsmedelsbrist, såväl i huvudstaden som i stora delar av övriga landet. Det så kallade kvinnotåget marscherade från Paris till Versailles den 5 oktober för att kräva bröd.

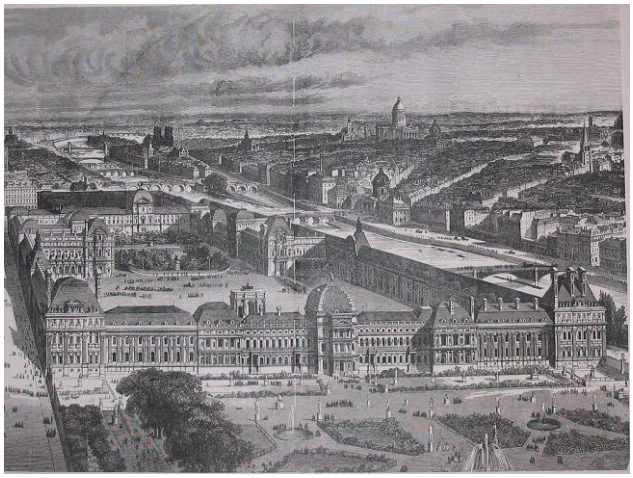

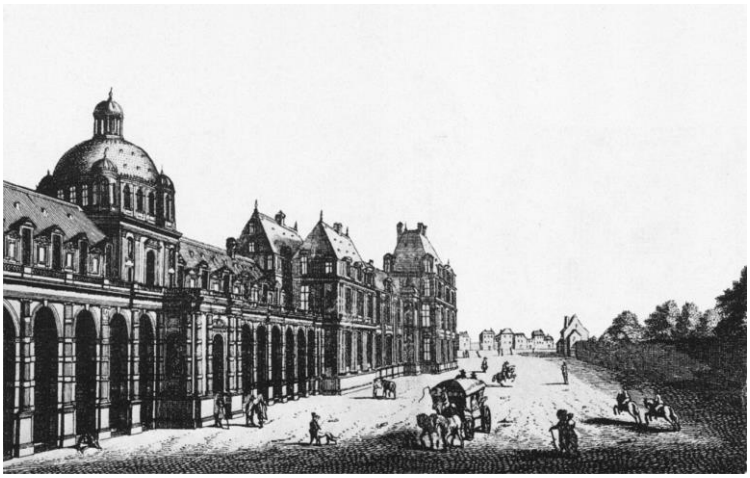

Tuilerierna, var ett palats i centrala Paris som låg på floden Seines högra strand, på västra sidan av Louvren, från 1564 fram till år 1871. Det tjänstgjorde som residens för den franska monarkin vid flera tillfällen.
Det var bostad åt kungafamiljen under franska revolutionen, sedan de hade tvingats lämna Versailles och bosätta sig i Paris, och var under den tiden skådeplats för flera berömda händelser.

Det tjänade sedan som Parisbostad åt alla franska monarker under 1800-talet, bland dem kejsarna Napoleon I och Napoleon III. Tuilerierna brann ned i samband med en eldsvåda under Pariskommunen och revs 1883.

Platsen där palatset förut stod är nu centrum för Tuileriträdgården, Le Jardin des Tuileries. Tuilerierna (Les Tuileries) är även namnet på ett område (quartier) i 1:a arrondissementet i Paris, kring parken och Place de la Concorde.

Så fort ryktet om att Bastiljen hade stormats spred sig över landet började bönderna att göra uppror mot sina feodalherrar i en resning kallad den stora skräcken. De självägande och välbärgade bönderna kände en solidaritet med de ideal nationalförsamlingen stod för. Hatet mot feodalherrarnas avgifter och räntor var pådrivande; bönderna gick mycket hårt fram mot adelns egendomar som brändes och ödelades för att förstöra alla dokument som kunde bevisa dessa. Nationalförsamlingen i Paris tog intryck av böndernas revolt; den 4 augusti avskaffades officiellt det feodala systemet genom ett beslut i nationalförsamlingen.

Under franska revolutionen brändes många av Frankrikes kyrkor ned och konverterades till sekulära ändamål, och religiösa föremål förstördes. Statsateism tillämpades under ett kort experiment under perioden. Experimentet påverkade ateister som Ludwig Feuerbach, Sigmund Freud och Karl Marx.

På hösten 1791 antog nationalförsamlingen Frankrikes första konstitution i vilken kungen fick begränsad makt. Den konstituerande församlingen ersattes nu av en nyvald församling. Till den nya lagstiftande församlingen (Assemblée nationale législative) var ingen av ledamöterna i den första nationalförsamlingen valbar. Därför samlades många av den tidiga revolutionstidens politiker istället i jakobinklubben (Club des Jacobins). Alla deputerade i lagstiftande församlingen var följaktligen nya och oerfarna. Det ledande partiet i den nya församlingen var girondisterna. Till den yttersta vänstern hörde gruppen Les Enragés, de rasande.

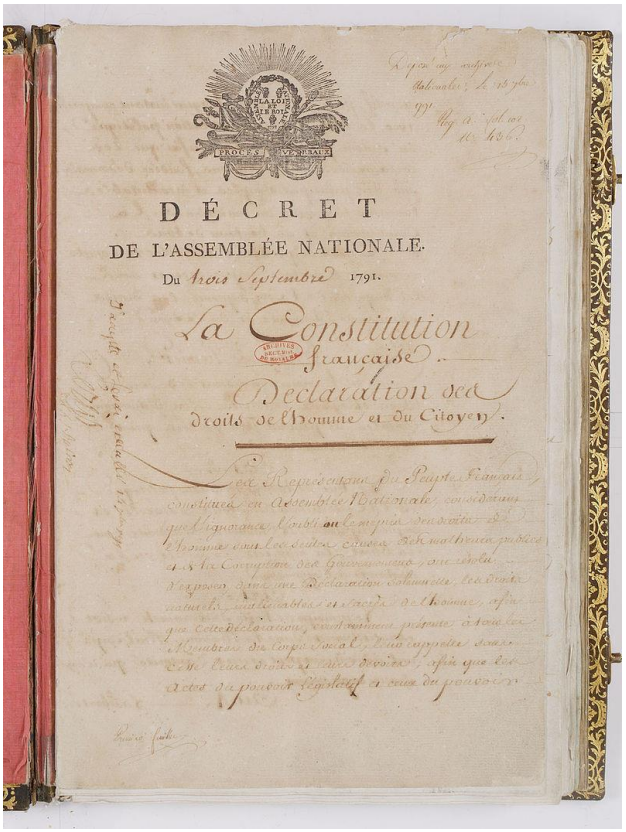
DÉCRET
DE L'ASSEMBLÉE NATIONALE.
Du trois Septembre 1791.
La Constitution
Française
Declaration des
droits de l'homme et du Citoyen.

I samförstånd med Ludvig XVI förklarade girondisterna den 20 april 1792 krig mot Österrike. Maximilien de Robespierre, som nu hade sin bas i jakobinklubben, motsatte sig krigsförklaringen i ett antal hetsiga debatter under våren. Hans huvudargument mot kriget var att revolutionen skulle komma att militariseras med risk att en militärdiktatur upprättades, att export av revolution inte fungerar samt att kriget var kungens krig så länge monarkin fanns kvar.

Frankrikes konstitution 1791 var Frankrikes första skrivna grundlag och var gällande i Kungariket Frankrike (1791–1792).

Upprörda röster hördes när tidningen såg att det inte fungerade längre att ta ut 2 kr per sida för sina papperstidningar.

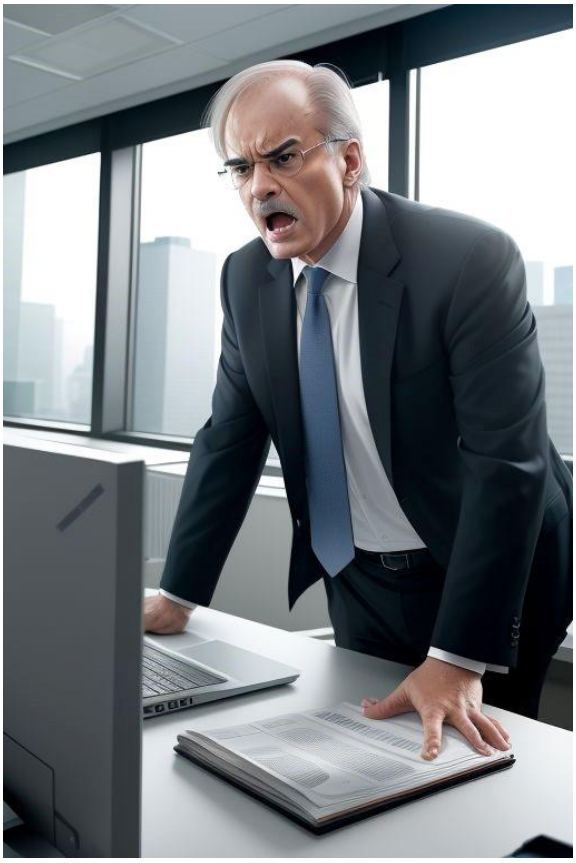

Papperstidningens tid var över och i Takt med de digitala alternativen krävdes nya lösningar.